

ترانه به دلیل صمیمیتی که در ذات خود دارد و پیوندش با موسیقی، جزء گونه‌های بسیار پرمخاطب ادبی است. شاید بتوان گفت که هیچ شاخه دیگری از ادبیات با چنین استقبالی روبه‌رو نیست. این استقبال غیر از صمیمت، به آزادی عملی برمی‌گردد که مخاطب در رویارویی با آن دارد. شنونده ترانه می‌تواند بدون دست کشیدن از کارهای روزانه، آن را بشنود و لذت ببرد. این هنر فراگیر و تاثیرگذار به موضوعات مختلفی می‌پردازد که مضامین اجتماعی یکی از آن‌هاست. در این مطلب به مناسبت انتشار ترانه «گل به خودی» از «روزبه بمانی» نگاه کوتاهی به مضامین اجتماعی ترانه انداخته‌ایم.

شیوا شاکری

■ ترانه بستری برای تصویر کردن اجتماع

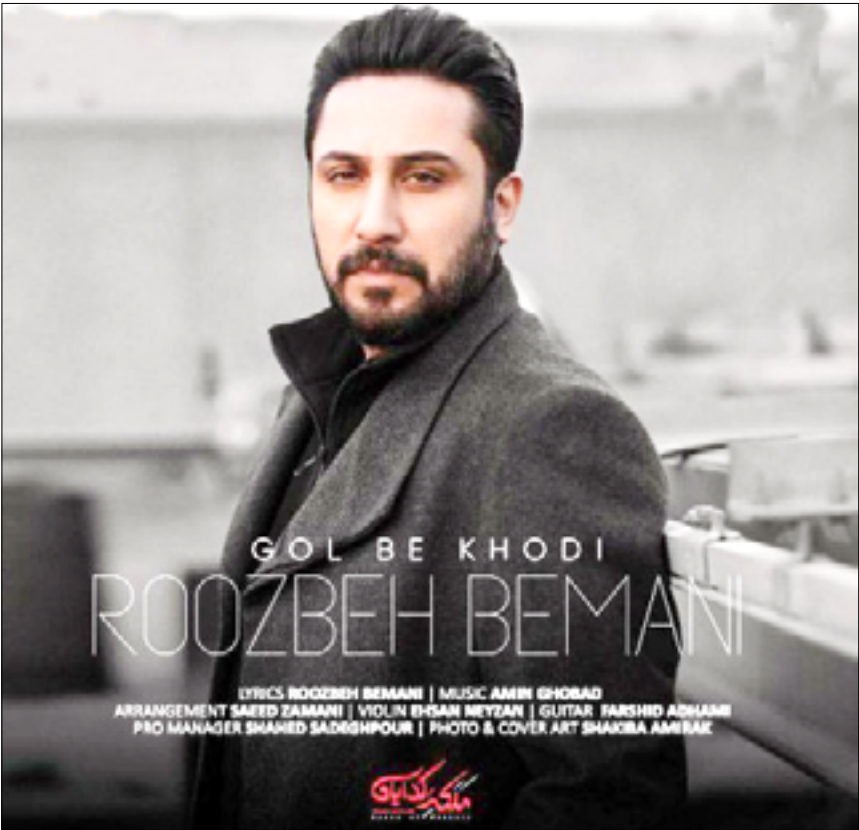
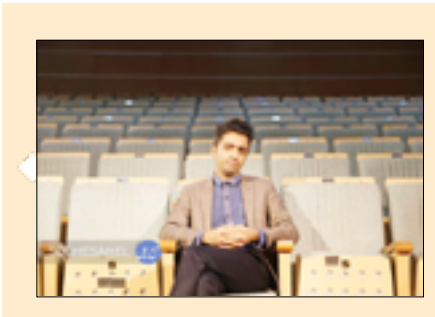
ترانه گاهی به مسائل مختلف اجتماعی می‌پردازد. این پرداخت در بعضی مواقع مستقیم است؛ مانند ترانه‌هایی که به مناسبت اتفاقی خاص مثل یک پیروزی بزرگ در جنگ سروده می‌شود و لحنی حماسی به خود می‌گیرد. بخشی از موسیقی رپ که با لحن اعتراضی، ناهنجاری‌های مختلف را به چالش می‌کشد، نوع دیگری از ترانه‌های اجتماعی است. گاهی هم در ترانه‌سرا از نماد برای بیان حرفش استفاده می‌کند؛ مثل مرغ سحر سروده ملک‌الشعراى بهار که یکی از ترانه‌های محبوب تاریخ ایران است. یک نوع از ترانه اجتماعی هم وجود دارد که در آن ترانه‌سرا سعی می‌کند تا با حرف زدن از زبان آسیب‌دیدگان اجتماع و ترسیم فضا، حس همدردی مخاطب را برانگیزد. ترانه اجتماعی در ادبیات ما پیشینه‌ای قوی دارد که کتاب «تاریخ در ترانه» نوشته «احمد سمیعی گیلانی» به آن پرداخته‌است و در همین شماره آن را معرفی کرده‌ایم.

■ رسالت فراموش‌شده سلیقه‌سازی

امروز تولیدکنندگان آثار موسیقایی توجه شایسته‌ای به ترانه اجتماعی ندارند. این بی‌میلی دلایل مختلفی دارد. یکی دلایل آن ممیزی‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است. سخت‌گیری‌های بیشتر برای صدور مجوز ترانه اجتماعی نسبت به ترانه عاشقانه، باعث می‌شود تا هنرمندان در دسرهای ناشی از تولید ترانه اجتماعی را با اجرا نکردنش پشت سر بگذرانند. دلیل دیگر تولید کم ترانه‌های اجتماعی، فرهنگی است. زندگی امروز، مردم جامعه را به استفاده از محصولات به اصطلاح ساندوییچی ترغیب کرده‌است. اکثریت مردم در جوامع مختلف عادت به استفاده از آثاری دارند که بدون صرف وقت و انرژی آنان را به هدف‌شان برساند. از طرفی نگاه اقتصادی تهیه‌کنندگان باعث تولید ترانه‌هایی می‌شود که مخاطب تمایل بیشتری به شنیدنشان دارد. ترانه‌هایی که بیشترشان سطحی و فاقد ارزش ادبی هستند. در واقع تولیدکنندگان موسیقی رسالت سلیقه‌سازی را از یاد برده‌اند.

■ روزهای بهتر ترانه اجتماعی

در برهوت ترانه‌های اجتماعی هنرمندانی هستند که دغدغه جامعه و گوش مخاطبان‌شان را دارند. یکی از آنان «روزبه بمانی» است. او برعکس بسیاری از همکارانش، سرودن را از ترانه اجتماعی آغاز کرده‌است. این ترانه‌سرا در سروده‌های عاشقانه‌اش هم رویکردی اجتماعی دارد. او معتقد است ترانه عاشقانه می‌تواند اجتماعی‌ترین ترانه باشد؛ چرا که دربرگیرنده ارتباط بین دو نفر است

بررسی ترانه‌های اجتماعی و چالش‌های آن، به بهانه انتشار ترانه «گل به خودی»

برهوت ترانه‌های دغدغه‌مند

شده‌است. زبان یک کودک کار نمی‌تواند زبان ادبی فخمی باشد. اما یک اثر ادبی نمی‌تواند به زبان یک کودک کار با دایره واژگانی محدودش وفادار بماند. چنین اثری باید زبان بینایینی داشته باشد تا حق مطلب ادا شود. در این ترانه، همین اتفاق افتاده‌است. به عنوان مثال استفاده از واژه «ما» به جای «من» در راستای نزدیکی به شخصیت راوی است و تشبیه‌ها برای دست‌یابی به زبان ادبی. برای شخصیت‌پردازی یک کودک کار به عنوان راوی ترانه تمهیدات جالبی اندیشیده شده‌است. علاوه‌بر زبان، در ساختار ترانه هم این موضوع دیده می‌شود. ترانه در یکی از مصرع‌های ابتدایی‌اش می‌گوید: «نمی‌دونم با خودم چندچندم؟» و در یکی از بیت‌های پایانی خود را به گل به خودی تشبیه می‌کند.

این ساختار برای راوی کودک بسیار مناسب است آن هم کودکی که فقط در ذهن‌اش می‌تواند کودکی کند.

■ قابلیت‌های زبان محاوره

ویژگی دیگر زبان این ترانه استفاده از قابلیت‌های زبان محاوره است که روزبه بمانی مهارت بالایی در آن دارد. استفاده از اصطلاح «توی کوچه ما هم عروسی می‌شه» یا مصرع کنایی «عاشق حافظه این شهرم» برگرفته از قابلیت‌های زبان محاوره است. این زبان اما همیشه موجب قوت شعر نبوده است. به‌طور مثال ترجیع‌بند این ترانه بسیار ساده است و از لحاظ ادبی به حد کفایت جاندار و تاثیرگذار نیست. حال آن‌که ترجیع‌بند لازم است قوی و موثر باشد. «حسرت خالی» که در ترجیع‌بند آمده هم عبارت محاوره‌ای است که شاعرانه و مناسب در اثر، جانمایی نشده‌است. ضمن این‌که ساختار ترانه با گفت‌وگو با دل، هم‌خوانی مناسبی ندارد. «گل به خودی» با وجود نقاط ضعف و قوت‌اش اتفاق خوبی در ترانه پاپ فارسی است. این ترانه و آثار مشابه آن می‌توانند مردم را با این گونه از ترانه، آشتی بدهند و توجه‌ها را به سمت معضلات اجتماعی جلب کند. توجهی که می‌تواند زمینه حل مشکلات را فراهم کند.

زمان برگزاری اختتامیه جشنواره فیلم‌نامه‌نویسی هرمزگان اعلام شد

مدیرعامل انجمن سینماگران هرمزگان گفت: اختتامیه جشنواره فیلم‌نامه‌نویسی انجمن سینماگران هرمزگان ۱۲ بهمن ماه در سینما ستاره شهر بندرعباس برگزار می‌شود.

به گزارش صبح ساحل، «مصیب داوری» با اعلام این خبرافزود: با مشخص شدن نتایج جشنواره فیلم‌نامه نویسی، اختتامیه این جشنواره ۱۲ بهمن ماه در سینما ستاره شهر بندرعباس برگزار خواهد شد.

گفتنی است ۴۰ فیلمنامه به مرحله ی داوری این جشنواره راه یافته و «سید سعید رحمانی»، «حامد سلیمانی زاده» و «فرزاد ازدری مفرد» داوران جشنواره هستند.

معرفی کتاب «تاریخ در ترانه»، نوشته

«محمد احمدپناهی»

روایت شنیدنی تاریخ

♦ گروه هنری //

شیوا شاکری| ترانه گونه‌ای ادبی است که پژوهش در موردش سابقه زیادی ندارد. با انقلاب اسلامی و پا گرفتن موسیقی پاپ و به رسمیت شناختن ترانه، پژوهش در مورد آن نیز آغاز شد. پایان‌نامه‌ها، مقاله‌ها و کتاب‌های متعددی در مورد این گونه ادبی نوشته شد. «تاریخ در ترانه» یکی از این آثار پژوهشی است که در ادامه به معرفی آن می‌پردازیم.

معرفی کتاب و نویسنده

«محمد احمدپناهی سمنانی» تاریخ‌نگار، نویسنده و پژوهشگر ادبیات فولکلور است. او سال ۱۳۱۳ در سمنان متولد شد و در سال ۱۳۹۵ در تورنتو از دنیا رفت. احمدپناهی فارغ‌التحصیل تاریخ از دانشگاه تربیت مدرس بود و آثار متعددی در زمینه تاریخ تالیف کرد. او به فرهنگ عامه علاقه داشت. در حیطه فرهنگ عامه بیشتر به تحقیق درباره ترانه پرداخت. «ترانه ملی ایران» نتیجه تحقیق اوست. این کتاب بعدها گسترش پیدا کرد و با نام «ترانه‌سرایی در ایران» در انتشارات سروش به چاپ رسید و دوبار تجدید چاپ شد. «ترانه دختران حوا» اثری دیگری است که این نویسنده درباره ترانه نوشته است. «تاریخ در ترانه» کتاب دیگری است که ریشه در ترانه‌پژوهی احمدپناهی دارد. این کتاب را انتشارات «پژواک کیوان» در ۵۸۰ صفحه منتشر کرده‌است و با قیمت ۷۰ هزار تومان به فروش می‌رساند.

درباره کتاب

«تاریخ در ترانه» در هفت بخش با عنوان‌های پادشاهان و حکمرانان، دولتمردان و شخصیت‌های مشهور و نیمه مشهور، یاغیان و عصیانگران، زنان، رخدادها و حوادث تاریخی، اجتماعیات، انقلاب و پایان سلطنت، نوشته شده‌است. هر بخش به پاره‌های مختلفی تقسیم شده‌است که به مثال‌های متناسب با موضوع بخش و تحلیل آنان اختصاص دارد. کتاب با این شیوه مطلب را برای خواننده توضیح می‌دهد. این کتاب به همه ادوار ترانه تا سال ۱۳۵۷ می‌پردازد و ترانه‌های فولکلوریک اغلب مناطق را پوشش می‌دهد. این کتاب ترانه‌هایی با گویش‌های مختلف را بررسی می‌کند. برای این که مخاطب با تلفظ و معنای این آثار آشنا شود، ترجمه‌شان در کتاب آمده‌است. همچنین تلفظ واژه‌ها با آوانگاری نوشته شده‌است. این کتاب برای کسانی مفید است که قصد مطالعه و تحقیق درباره ترانه را دارند. «تاریخ در ترانه» یک متن تحقیقی است. گذشته از مطالب خود کتاب که برای مخاطب راهگشاست، منابعی که به آن ارجاع داده شده است، می‌تواند به خواننده برای مطالعه بیشتر در زمینه ترانه کمک کند.

برگزاری دومین جشنواره استانی

پانتومیم درهرمزگان

♦ گروه هنری //

دبیر دومین جشنواره پانتومیم در هرمزگان گفت: این جشنواره استانی اواخر بهمن ماه امسال به صورت مستقل در بندرعباس برگزار می‌شود.

رضا جوشعار در نشست خبری افزود: دومین جشنواره استانی پانتومیم در سه بخش مجازی، محیطی و صحنه‌ای در چندسالن نمایشی(طوبی، آفتاب، یارا) توسط آموزشگاه هنرهای نمایشی گردون در بندرعباس برگزار می‌شود.

وی با بیان اینکه فراخوان این جشنواره تا ۱۰ بهمن اعلام خواهد شد، گفت: مقاومت، دفاع مقدس، حقوق شهروندی و کرونا و وضعیت کادر بهداشت و درمان بخشی از محورهای جشنواره امسال است.

دبیردومین جشنواره پانتومیم درهرمزگان، رویکرد و هدف‌گذاری اصلی برگزاری این دوره از جشنواره پانتومیم هرمزگان را آموزش عنوان کرد و بیان داشت: شناسایی هنرجویان و ایجاد انگیزه برای فعالیت در عرصه بازیگری و معرفی هنرمندان مستعد از دیگر هدف‌های تعریف شده برای برگزاری این جشنواره است.

جوشعار عنوان کرد: این دوره از جشنواره مثل دوره گذشته به صورت مستقل توسط بخش خصوصی با همراهی هنرمندان تئاتر استان، انجمن هنرهای نمایشی و اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی برگزار خواهد شد.

وی ابرازداشت: دره‌سال گذشته هیچ جشنواره پانتومیم برگزار نشده است، این درحالی است که در استان هرمزگان فعالیت گروه‌های نمایشی پررنگ بود و نخستین دوره این جشنواره در ۲۲ بخش با ۲۲ اثرنمایشی برگزار شد.

دبیردومین جشنواره پانتومیم درهرمزگان با بیان اینکه این جشنواره در بخش صحنه‌ای بدون حضور تماشاگر برگزار می‌شود، گفت: به دلیل شرایط کرونا در بخش محیطی نیز حضور مردم برای تماشای نمایش‌ها با رعایت دستورات بهداشتی و به صورت محدود خواهد بود.

جوشعار از بخش‌های جدید امسال جشنواره پانتومیم هرمزگان به بخش پژوهش اشاره کرد و افزود: در این دوره از جشنواره پانتومیم از ظرفیت داوران استانی و کشوری استفاده می‌شود و تلاش داریم در سال‌های آینده نیز این جشنواره به صورت منطقه‌ای و ملی برگزار کنیم.

جوشعار، دبیرخانه دریافت آثار شرکت‌کنندگان این دوره از جشنواره را آموزشگاه هنرهای نمایشی گردون واقع در میدان پارک شهراعلام کرد و یادآورش: برگزاری کارگاه‌های آموزشی با حضور استادان کشوری و استانی از بخش‌های جانبی دومین جشنواره استانی پانتومیم درهرمزگان است.

نخستین جشنواره پانتومیم هرمزگان ۲۸ فروردین سال گذشته درفرهنگسرای طوبی بندرعباس با حضور ۲۲ گروه نمایشی برگزار شد.

پانتومیم، نوعی نمایش همراه با موسیقی که در آن بازیگران سخن نمی‌گویند و مفاهیم را به یاری حرکات و حالت‌های چهره و بدن به بینندگان خود منتقل می‌کنند.

♦ گروه هنری //

مدیرکل امور سینمایی و تئاتر کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان از آغاز گام دوم طرح «نمایش نما» از یکم بهمن ۱۳۹۹ خبر داد.

امیرمشهدی‌عباس با اعلام این خبرافزود: «نمایش‌نما» طرح نمایش فیلم‌تئاترهای کودک و نوجوان در فضای مجازی از مرداد امسال آغاز شد و تاکنون بیش از ۴۰ فیلم‌تئاتر ویژه کودکان و نوجوانان در سایت th.kpf.ir.دراختیار مخاطبان قرار گرفته است. وی گفت: با توجه به ادامه‌ی تعطیلی سالن‌های تئاتر به دلیل شیوع بیماری کرونا و استقبال مخاطبان از طرح نمایش‌نما، مرحله‌ی دوم این طرح با اکران ۹ فیلم‌تئاتر از بهمن و در روزهای پراختره دهه‌ی مبارک فجر و پیروزی انقلاب اسلامی آغاز خواهد شد. مشهدی‌عباس افزود: این طرح تا پایان امسال ادامه دارد و در روزهای چهارشنبه هر هفته، یک فیلم‌تئاتر در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌گیرد.

مدیرکل امور سینمایی و تئاتر کانون گفت: فیلم تئاترهای «خداحافظ راکنون پیر»، «لافاکدیو»، «دختر کدو تنبل»، «افسانه مارودش»، «استخوان ماهی جادویی»، «کتجشک اش می‌شی»، «خاله مرجان و خروس»، «میهمان غار» و «آی تک» عنوان نمایش‌هایی است که در پایگاه th.kpf.ir.باگذاری می‌شود و دراختیار کودکان و نوجوانان کشور و فارسی‌زبانان سراسر دنیا قرار خواهد گرفت. مشهدی‌عباس تجربه تماشای تئاتر در سالن‌های تئاتر را برای بچه‌ها ضروری دانست و افزود: کودکان در این سالن‌ها و در کنار همسالان‌شان به تجربیات ارزشمندی دست پیدا می‌کنند. آن‌ها از هم می‌آموزند که چگونه احساسات خود را در زمان مناسب بروز بدهند. کجا با صدای بلند بخندند، کجا اندیشه کنند و کجا پاسخ بدهند. مهارت‌های زندگی، روابط سازگارانه اجتماعی، مسؤولیت‌پذیری از دیگر موارد مهمی است که با حضور بچه‌ها در کنار هم کسب می‌شود. مدیرکل امور سینمایی و تئاتر کانون